

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2020-66-03

Rīgā

2021. gada 28. oktobrī

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

pēc Ainara Penča pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2021. gada 28. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumu Nr. 810 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” 1. pielikuma, ciktāl tajā 2.1. saimes VII līmeņa koledžas direktora amatam noteikta augstākā speciālā dienesta pakāpe – pulkvedis, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 2006. gada 15. jūnijā pieņēma Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumu (turpmāk – Dienesta gaitas likums), kas stājās spēkā 2006. gada 1. oktobrī. Šis likums regulē profesionālo dienestu Iekšlietu

ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, citstarp nosakot šo iestāžu amatpersonu speciālās dienesta pakāpes, to piešķiršanas kārtību un secību.

Dienesta gaitas likuma 22. panta trešā daļa paredz, ka amatiem atbilstošās augstākās speciālās dienesta pakāpes nosaka Ministru kabinets. Ministru kabinets 2016. gada 13. decembrī pieņēma noteikumus Nr. 810 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” (turpmāk – Noteikumi Nr. 810), kas stājas spēkā 2017. gada 1. janvārī. Kā šo noteikumu pieņemšanas pamats tajos norādīta Dienesta gaitas likuma 22. panta trešā daļa, kā arī Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (turpmāk – Atlīdzības likums) 7.² panta piektās daļas 1., 2. un 3. punkts.

Noteikumu Nr. 810 1. pielikums satur Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogu, kurā citstarp noteiktas attiecīgajiem amatiem atbilstošās augstākās speciālās dienesta pakāpes. Atbilstoši Noteikumu Nr. 810 1. pielikumam 2.1. saimes VII līmeņa koledžas direktora amatam noteikta augstākā speciālā dienesta pakāpe – pulkvedis.

2. Pieteikuma iesniedzējs – Ainars Pencis (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka Noteikumu Nr. 810 1. pielikums, ciktāl tajā 2.1. saimes VII līmeņa koledžas direktora amatam noteikta augstākā speciālā dienesta pakāpe – pulkvedis, (turpmāk – apstrīdētā norma) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam.

2.1. No pieteikuma, tam pievienotajiem dokumentiem, kā arī citiem lietas sagatavošanas laikā iegūtiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs ilgstoši pildīja valsts dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, tai skaitā laika posmā no 2005. gada 22. decembra līdz 2011. gada 1. aprīlim ieņēma Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta (turpmāk – Dienests) priekšnieka amatu. Viņš tika atvaļināts no dienesta 2011. gada 1. aprīlī sakarā ar Dienesta gaitas likumā paredzētā maksimālā vecuma sasniegšanu.

Dienesta priekšnieks 2011. gada 13. jūnijā izdeva rīkojumu Nr. 618 „Par izmaiņām Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas amatu sarakstā”. Ar šo rīkojumu Dienesta padotībā esošās Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas (turpmāk – Koledža) direktora amats Koledžas amatu sarakstā pārveidots no tāda amata, ko var ieņemt amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi, par tādu amatu, ko

var ieņemt uz darba līguma pamata nodarbināta persona. 2011. gada 14. jūnijā Dienests noslēdza ar Pieteikuma iesniedzēju darba līgumu par Koledžas direktora amata pienākumu izpildi.

Iekšlietu ministrija 2018. gadā vairākkārt vērsa Dienesta uzmanību uz to, ka, ņemot vērā Koledžas direktora amata pienākumus, kas izriet no Noteikumiem Nr. 810, šo amatu nevar ieņemt uz darba līguma pamata nodarbināta persona. Iekšlietu ministrija arī uzsvēra Valsts kontroles 2018. gada 27. aprīļa revīzijas ziņojumā „Par Iekšlietu ministrijas 2017. gada pārskatu” ietvertu secinājumu, ka saskaņā ar Dienesta gaitas likuma regulējumu Koledžas direktora amats ir tāds amats, ko var ieņemt vienīgi amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi. Iekšlietu ministrija aicināja Dienestu nekavējoties pārveidot Koledžas direktora amatu par tādu amatu, ko var ieņemt vienīgi amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi. Dienesta priekšnieks 2018. gada 12. decembrī izdeva rīkojumu par grozījumiem Koledžas amatu sarakstā, tādējādi pārveidojot Koledžas direktora amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu, bet 2019. gada 11. martā uzteica ar Pieteikuma iesniedzēju noslēgto darba līgumu.

2.2. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Koledžas direktora amats 2011. gadā tika pārveidots par darbinieka amatu plašākas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatu reformas ietvaros. Šīs reformas mērķis bijis pārkvalificēt par darbinieku amatiem tos Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatus, kuriem ir atbalsta funkcijas un kuru pienākumu pildīšanai nav nepieciešama īpaša fiziskā un psiholoģiskā sagatavotība. Noteikumi Nr. 810, kas pieņemti pēc šīs reformas noslēguma, neatspoguļojot reformu un tās mērķus.

Saskaņā ar apstrīdēto normu personai, kas vēlas ieņemt Koledžas direktora amatu, esot nepieciešama speciālā dienesta pakāpe. Tādējādi apstrīdētā norma ierobežojot Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības. Apstrīdētā norma neatbilstot arī Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam, jo Koledžas direktors atrodies vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar vairākām tādu personu grupām, kuru amati nav noteikti par amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatiem, – Koledžā nodarbinātajām personām, it sevišķi Koledžas akadēmisko personālu, un citu augstākās izglītības iestāžu vadītājiem. Apstrīdētā norma nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret šīm vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām.

Apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums neesot noteikts ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā pieņemtu tiesību normu. Amatspersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienests esot tāds valsts dienesta veids, kas prasa īpaši augstu fizisko un psiholoģisko sagatavotību. Tāpēc par amatiem, kurus var ieņemt tikai amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, esot nosakāmi vienīgi tādi amati, kuru pienākumu izpildei šāda sagatavotība ir nepieciešama. Savukārt pedagoģiskie amati, tai skaitā Koledžas direktora amats, šādu sagatavotību neprasot. Likumdevējs Atlīdzības likuma un Dienesta gaitas likuma normās esot pilnvarojis Ministru kabinetu izveidot vienotu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogu un vienotu amatu klasifikācijas sistēmu un kārtību, kā arī noteikt amatiem atbilstošas augstākās speciālās dienesta pakāpes. Likumdevējs neesot pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt prasību pēc speciālās dienesta pakāpes arī attiecībā uz tiem amatiem, kuru pienākumu izpilde nav saistīta ar sevišķu fizisko un psiholoģisko slodzi. Tādējādi Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, esot pārkāpis tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas.

Pamattiesību ierobežojumam esot leģitīms mērķis – sabiedrības drošības aizsardzība. Proti, apstrīdētajā normā ietvertā prasība nodrošinot to, ka Koledžas direktora amata kandidātam ir atbilstošas zināšanas, pieredze un prasmes, lai garantētu to, ka jaunie kadeti būs pienācīgi apmācīti un pēc mācību pabeigšanas spēs pienācīgi aizsargāt sabiedrības drošību. Taču šis pamattiesību ierobežojums neesot piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo Koledžas direktora amata pienākumos neietilpstot dalība ugunsdzēsības un glābšanas darbos un šis amats neprasot īpašu fizisko un psiholoģisko sagatavotību. Savukārt speciālā dienesta pakāpe pati par sevi neapliecinot personas zināšanas par Dienesta darbību un Koledžas vadīšanai nepieciešamās pedagoģiskās dotības.

Turklāt minēto leģitīmo mērķi esot iespējams vēl efektīvāk sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kurus Ministru kabinets neesot pienācīgi izvērtējis. Par šādu līdzekli varot uzskatīt Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatu klasifikāciju atbilstoši tiem noteiktajām funkcijām. Šo leģitīmo mērķi varot sasniegt, piemēram, nosakot Koledžas direktora amata kandidātiem atbilstošas prasības attiecībā uz profesionālo pieredzi, zināšanām un tālākizglītību vai regulāri kontrolējot Koledžas direktora darba kvalitāti, bet neprasot, lai šā amata kandidāts būtu amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi.

Pamattiesību ierobežojums ne vien nesniedzot sabiedrībai labumu, bet pat kaitējot tās interesēm. Apstrīdētajā normā ietvertā prasība, lai Koledžas vadītājs būtu amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi, pēc būtības nozīmējot Koledžas vadītājam izvirzītu nepamatotu prasību pēc īpašas fiziskās un psiholoģiskās sagatavotības, kas šā amata pienākumu pildīšanai neesot nepieciešama. Tā rezultātā par Koledžas direktoru nevarot kļūt kvalificēta, kompetenta persona, kurai ir atbilstoša praktiskā pieredze un zināšanas, bet kura nav amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi. Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums neesot atbilstošs.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem Koledža esot Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāde un dienests šajā iestādē esot valsts dienesta veids. Valsts dienestu pildošās personas atrodies īpašās attiecībās ar valsti, proti, valstij, nosakot šo personu tiesības un pienākumus, esot plašāka rīcības brīvība nekā darba tiesisko attiecību regulēšanā. Atbilstoši Satversmes 106. panta pirmajam teikumam valsts esot tiesīga noteikt prasības attiecībā uz noteiktu profesionālo darbību, kā arī noteikt to, vai konkrētā profesionālā darbība ir uzskatāma par valsts dienestu. Attiecīgie noteikumi esot vērtējami kā Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertu pamattiesību ierobežojums. Atbilstoši apstrīdētajai normai Koledžas direktora amats esot amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats. Tādējādi apstrīdētā norma ierobežojot Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības.

Pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, ir pārkāpis tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas, neesot pamatots, jo tas, ka Koledžas direktora amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats, izrietot no Dienesta gaitas likuma normām, kurās esot ietverts tieši šāds likumdevēja lēmums. Attiecībā uz iestāžu vadītājiem šis lēmums esot ietverts Dienesta gaitas likuma 9. pantā, bet attiecībā uz vadītāju vietniekiem – 16. panta otrajā daļā. Valsts kontrole revīzijas ziņojumā „Par Iekšlietu ministrijas 2017. gada pārskatu” esot nonākusi pie līdzīga secinājuma. Tādējādi Ministru kabinets esot rīkojies tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežās, iekļaujot Koledžas direktora amatu amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogā. Arī no Ministru kabineta apstiprinātās koncepcijas, kas izstrādāta Pieteikuma iesniedzēja

norādītās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatu reformas ietvaros, izrietot, ka šo iestāžu vadītāju amati, tostarp Koledžas direktora amats, saglabājami kā amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati.

Dienesta gaitas likumā nostiprinātā dienesta gaitas sistēma nodrošinot to, ka par amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm kļūst tādas personas, kurām ir atbilstošas zināšanas un prasmes. Turklāt Dienesta gaitas likums ļaujot pagarināt dienesta laiku akadēmiskos amatos esošām amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm līdz pat 70 gadu vecumam, kas pārsniedzot valstī noteikto vispārējo pensionēšanās vecumu. Tādējādi nedz apstrīdētajā normā, nedz Dienesta gaitas likumā ietvertu tiesisko regulējumu nevarot uzskatīt par tādu, kas kaitētu sabiedrības interesēm. Dienesta gaitas likuma un Noteikumu Nr. 810 regulējums veidojot vienotu un visaptverošu amatu sistēmu, kas nodrošinot tiesisku, stabilu un efektīvu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbību. Atstājot Koledžas direktora amatu ārpus šīs sistēmas, tā tiktu deformēta.

Koledžas direktors neatrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos ar Koledžas akadēmiskajā personālā ietilpstošajām personām. Koledžas direktora amats saskaņā ar Augstskolu likumu ietilpstot augstākās izglītības iestādes administratīvā personāla amatu grupā un esot salīdzināms ar citiem šajā grupā ietilpstošajiem Koledžas amatiem – Koledžas direktora vietnieka amatu un Koledžas katedras vadītāja amatu, un abi šie amati atbilstoši Noteikumu Nr. 810 1. pielikumam esot amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati. Tādējādi apstrīdētā norma neparedzot atšķirīgu attieksmi pret šīm personu grupām. Koledžas direktors atrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos arī ar pārējo Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošu koledžu direktoriem, bet neatrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos ar citu, šajā sistēmā neietilpstošu augstākās izglītības iestāžu vadītājiem. Visu Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošo koledžu vadītāji atbilstoši apstrīdētajai normai esot amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Tādējādi apstrīdētā norma neparedzot atšķirīgu attieksmi arī pret šīm personu grupām.

Dienesta gaitas likuma regulējums un tam pakārtotais tiesiskais regulējums, tai skaitā apstrīdētā norma, nodrošinot un sekmējot valsts dienesta darbību un tādējādi nodrošinot ne vien labas pārvaldības principu, bet arī demokrātiskas valsts iekārtas un sabiedrības labklājības aizsardzību. Tādējādi apstrīdētā norma esot vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu un tajā ietvertais regulējums esot samērīgs.

4. Pieaicinātā persona – Saeima – uzskata, ka Ministru kabinets pieņēmis apstrīdēto normu tam likumā noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

Amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi statuss esot obligāts priekšnoteikums Koledžas direktora amata pienākumu pildīšanai. Tādējādi šis nosacījums ierobežojot Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības.

Noteikumi Nr. 810 esot izdoti, pamatojoties uz Atlīdzības likuma 7.² panta piektās daļas 1., 2. un 3. punktu un Dienesta gaitas likuma 22. panta trešo daļu. Šīs normas citstarp pilnvarojot Ministru kabinetu noteikt Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogu, kā arī noteikt šajā katalogā minētajiem amatiem atbilstošas augstākās speciālās dienesta pakāpes. Tādējādi Ministru kabinets esot ievērojis tam likumā noteikto pilnvarojumu, izdodot Noteikumu Nr. 810 1. pielikumu, kurš satur šo katalogu un kurā ir noteiktas konkrētiem amatiem atbilstošas augstākās speciālās dienesta pakāpes.

Dienesta gaitas likuma 22. panta trešā daļa paredzot Ministru kabinetam plašu rīcības brīvību, lemjot par to, kādas ir konkrētiem amatiem atbilstošas augstākās speciālās dienesta pakāpes. Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības iebilstot nevis pret apstrīdētajā normā noteikto augstāko speciālo dienesta pakāpi pašu par sevi, bet pret to, ka Koledžas direktora amatam vispār ir noteikta prasība pēc speciālās dienesta pakāpes. Šajā ziņā esot jāņem vērā tas, ka šāda prasība izriet no Dienesta gaitas likuma. Lai gan likumdevējs Dienesta gaitas likumā nav izsmeļoši norādījis visus amatus, kas nosakāmi par amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatiem, šā likuma 9., 16. un 46. pantā esot atspoguļota likumdevēja izšķiršanās par to, ka šāda prasība ir attiecināma citstarp arī uz Koledžas direktora un viņa vietnieka amatiem. Pie līdzīga secinājuma savas darbības ietvaros esot nonākusi arī Valsts kontrole.

5. Pieaicinātā persona – Iekšlietu ministrija – pievienojas Ministru kabineta atbildes rakstā sniegtajam viedoklim un uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam.

Iekšlietu ministrija papildus uzsver, ka atbilstoši Dienesta gaitas likumā likumdevēja izveidotajai tiesiskā regulējuma sistēmai Koledžas vadītāja amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats. Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu funkciju nodrošināšanai amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm

esot nepieciešamas specifiskas zināšanas un prasmes. Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošās koledžas esot izveidotas, lai nodrošinātu šo iestāžu amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm profesionālo sagatavotību. Likumdevējs esot noteicis speciālu regulējumu attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošajām izglītības iestādēm, citstarp nosakot to pakļautību attiecīgajām Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēm. Šāda kārtība izrietot gan no Iekšlietu ministrijas sistēmas izglītības modeļa un tā specifikas, gan no tiesību aktos amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm noteiktajām dienesta disciplīnas prasībām. Turklāt vajagot ņemt vērā to, ka saskaņā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu nolikumiem viens no to uzdevumiem ir iesaistīties attiecīgajām iestādēm deleģēto uzdevumu pildīšanā. Ministru kabinets, ievērojot likumdevēja izveidoto amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas sistēmu, Noteikumos Nr. 810 esot detalizētāk noregulējis vienotu un visaptverošu šo amatpersonu amatu sistēmu. Neietverot šajā sistēmā Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amatu, tā tiktu deformēta.

Atbilstoši tiesiskā regulējuma sistēmai Koledžas direktora amats esot amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats un to nevarot ieņemt amatpersona bez speciālās dienesta pakāpes vai uz darba līguma pamata nodarbināta persona. Uz šādu Koledžas direktora amata raksturu norādījusi arī Valsts kontrole. Esot jāņem vērā arī tas, ka Dienesta gaitas likums paredz iespēju neatvaļināt no dienesta Iekšlietu ministrijas sistēmas izglītības iestādes vadītāja amatā esošu amatpersonu ar speciālo dienesta pakāpi, kura sasniegusi dienestam noteikto maksimālo vecumu, un saglabāt šo personu amatā līdz pat 70 gadu vecuma sasniegšanai.

6. Pieaicinātā persona – Izglītības un zinātnes ministrija – norāda: no Augstskolu likuma normām izriet, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžām, ņemot vērā to profesionālo specifiku, attiecībā uz konkrētu jautājumu loku ir noteikts citāds regulējums nekā citu nozaru koledžām.

Lai izglītības iestādes vadītājs varētu pildīt savus pienākumus, viņam esot nepieciešama atbilstoša izglītība, kā arī vadītāja spējas un prasmes. Koledžas saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma normām īstenojot profesionālās izglītības programmas. Lai sagatavotu izglītojamo darbam noteiktā profesijā, koledžas mācībspēkiem esot jāpārziņa attiecīgā nozare un jāsadarbojas ar tās pārstāvjiem. Tādēļ pieredze un zināšanas konkrētajā specifiskajā jomā varot būt papildu prasība, izvērtējot pretendenta atbilstību koledžas direktora amatam. To,

kuros gadījumos koledžas direktora kompetencei un zināšanām attiecīgajā nozarē ir būtiska nozīme, vislabāk varot izvērtēt par nozari atbildīgā ministrija.

Iekšlietu ministrijas sistēmā ietilpstošās koledžas esot dienesta izglītības institūcijas, proti, to pamatfunkcija esot amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm sagatavošana dienestam attiecīgajās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Arī šo koledžu mācībspēki parasti esot amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Iekšlietu sektora specifikas dēļ Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu darbības tiesiskais regulējums varot būt atšķirīgs no vispārējā koledžām piemērojamā tiesiskā regulējuma. Vienīgi Iekšlietu ministrija kā par iekšlietām atbildīgā ministrija varot pienācīgi izvērtēt to, vai ir nepieciešams noteikt tās sistēmā ietilpstošās izglītības iestādes vadītājam konkrētās jomas specifikai atbilstošas prasības, tostarp prasību, lai šo amatu ieņemtu amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi. Arī vērtējums par to, vai Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu var vadīt amatpersona, kas atvaļināta no dienesta sakarā ar likumā paredzētā vecuma sasniegšanu, esot Iekšlietu ministrijas kompetencē.

7. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam.

Dienests Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē esot valsts dienests, proti, dienests valsts radītā amatā publisko tiesību jomā, kuru pilda persona, kam noteikti īpaši pienākumi.

Noteikumu Nr. 810 1. pielikumā ietvertais Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatu katalogs esot iestādes tiešo funkciju veikšanā iesaistīto amatu sistematizēts apkopojums, kurā citstarp noteiktas konkrētiem amatiem atbilstošas augstākās speciālās dienesta pakāpes. Savukārt tas, ka Koledžas direktora amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats, izrietot no Dienesta gaitas likuma 9. panta trešās daļas, kas paredzot, ka koledžas vadītāju amatā ieceļ tās iestādes vadītājs, kuras padotībā atrodas koledža. Tādējādi tas, ka Koledžas direktora amata pienākumu izpilde ir valsts dienesta veids, esot likumdevēja izšķiršanās rezultāts. Turklāt no Ministru kabineta apstiprinātās koncepcijas, kas izstrādāta Pieteikuma iesniedzēja norādītās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatu reformas ietvaros, izrietot, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu vadošie amati ir saglabājami kā amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati. Tādējādi Ministru kabinets neesot pārkāpis tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas, nosakot, ka Koledžas direktora amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats. Valsts kontrole savas darbības ietvaros esot

secinājusi, ka Koledžas direktora amats par tādu amatu, ko var ieņemt uz darba līguma pamata nodarbināta persona, noteikts prettiesiski.

Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 35.¹ pantā esot noteikts, ka amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi ir Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes amatpersona, kura saskaņā ar amata pienākumiem veic šajā likumā un citos normatīvajos aktos paredzētos ugunsdrošības, ugunsdzēsības, glābšanas vai civilās aizsardzības pasākumus un kurai piešķirta speciālā dienesta pakāpe. Taču ar vārdiem “veic pasākumus” neesot jāsaprot vien tieša iesaiste ugunsdzēsības un glābšanas darbos, bet arī Koledžas direktora valsts dienesta ietvaros veicamā attiecīgo pasākumu nodrošināšana. Fiziskā un psiholoģiskā sagatavotība esot vispārējās dienestam Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē izvirzītas prasības, kas diferencētas atkarībā no dzimuma, vecuma un amata. Personas fiziskā sagatavotība netiekot vērtēta, lemjot par kārtējās dienesta pakāpes piešķiršanu. Speciālā dienesta pakāpe apliecinot amatpersonas statusu, jo tās piešķiršana esot atkarīga no amatpersonas izglītības, izdienas ilguma un pienākumu izpildes kvalitātes.

Apstrīdētā norma ierobežojot Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības. Šis pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā pieņemtu normu, Ministru kabinetam rīkojoties tam likumā noteiktā pilnvarojuma ietvaros. Pamattiesību ierobežojumam esot leģitīms mērķis – sabiedrības drošības aizsardzība un Dienesta stabila un efektīva darbība. Šis mērķis tiekot sasniegts, nodrošinot kompetentu un zinošu Koledžas personālu ar atbilstošu pieredzi un prasmēm, kas spēj pienācīgi sagatavot Koledžas kadetus profesionālajam dienestam. Apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums esot piemērots šā leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo speciālā dienesta pakāpe pēc būtības apliecinot to, ka amatpersonai ir atbilstoša izglītība, pieredze un prasmes. Ņemot vērā valsts dienesta attiecību raksturu, likumdevēja rīcības brīvību, lemjot par valsts dienestā esošo personu tiesībām un pienākumiem, kā arī Dienesta gaitas likuma regulējumu, kas ļauj nepieciešamības gadījumā atgriezt atvaļinātu amatpersonu dienestā, varot atzīt, ka šis pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētā norma nepārkāpj Satversmes 106. panta pirmo teikumu.

Amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm neesot salīdzināmas ar nodarbinātajiem, kuriem piemērojamas Darba likuma normas. Konkrētajā gadījumā personas, kas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos, esot Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu direktori. Visu šo koledžu direktoru

amati esot amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati. Tādējādi ar apstrīdēto normu neesot pārkāpts arī Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips.

8. Pieaicinātā persona – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests – pievienojas Ministru kabineta atbildes rakstā sniegtajam viedoklim.

Dienests papildus uzsver: Dienesta gaitas likumā gan nav tieši norādīts tas, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas izglītības iestādes vadītāja amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats, taču šāds secinājums ir izdarāms minētā likuma normu interpretācijas rezultātā.

9. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras docents *Dr. iur.* Edvīns Danovskis – norāda, ka valsts dienesta attiecības ir īpašs nodarbinātības attiecību veids, kas atšķiras no darba tiesiskajām attiecībām ar to, ka valsts dienesta attiecības tiek nodibinātas un izbeigtas ar administratīvo aktu un valstij ir plašas iespējas vienpusēji noteikt ar dienesta gaitu saistītus jautājumus. Valsts dienestā nodarbinātās personas veicot valsts uzdevumus un savu pienākumu izpildē lietojot valsts varu.

Izskatāmajā lietā esot būtiski ņemt vērā Dienesta gaitas likuma pieņemšanas apstākļus. Vēsturiski amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi dienesta tiesiskais regulējums esot atvasināts no Valsts civildienesta likumā ietvertā ierēdņu funkciju tiesiskā regulējuma. Laika gaitā atšķirības starp vispārējā civildienesta ierēdņa un amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi dienesta gaitas regulējumu esot pieaugušas, un tāpēc esot pieņemts Dienesta gaitas likums, radot jaunu, patstāvīgu dienesta regulējumu. Tādējādi amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm esot salīdzināmas ar valsts civildienesta ierēdņiem. Starp šīm amatpersonu grupām gan esot diezgan būtiskas atšķirības, taču abas grupas vienojot tas, ka visām šīm amatpersonām ir tiesības īstenot valsts varu.

Dienesta gaitas likumā neesot noteikti tādi precīzi kritēriji, kas ļautu pēc amata funkcijām nošķirt amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm no citiem attiecīgajās iestādēs nodarbinātajiem. Šis Dienesta gaitas likuma trūkums laika gaitā novedis pie tā, ka dienesta pakāpes tika piešķirtas tādiem nodarbinātajiem, kuru pienākumi nebija saistīti ar valsts varas izlietošanu. Taču jau kopš Dienesta gaitas likuma pieņemšanas no tā normām nepārprotami izrietot tas, ka Koledžas direktora amats ietilpst Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes dienesta sistēmā un to var ieņemt vienīgi amatpersona ar speciālo

dienesta pakāpi. Ar juridiskiem argumentiem neesot iespējams izskaidrot to, kādēļ Koledžas direktora amats 2011. gadā tika pārveidots par tādu amatu, ko var ieņemt uz darba līguma pamata nodarbināta persona.

Fiziskās sagatavotības nozīme amatpersonai ar speciālo dienesta pakāpi esot atkarīga no ieņemamā amata. Amatpersonai pakāpeniski iegūstot arvien augstāku dienesta pakāpi un amatu, fiziskās sagatavotības nozīme samazinoties gan dabisku iemeslu dēļ, gan arī tādēļ, ka amatpersonai tiek uzticēti augstākas atbildības un sarežģītības pakāpes uzdevumi. Tādējādi nepieciešamību pēc fiziskās sagatavotības pakāpeniski aizstājot tādas kvalitātes kā pieredze un kvalifikācija. Saskaņā ar Dienesta gaitas likumu augstākos amatus dienesta sistēmā varot ieņemt tikai tādas personas, kuru izaugsme dienesta ietvaros bijusi pakāpeniska, ilgstoša un augšupvērsta. Lai gan Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu vadītāji veicot daudzas ierēdņiem raksturīgas funkcijas, būtiska nozīme šo iestāžu vadīšanā esot vadītāja autoritātei un sistēmas pārzināšanai, ko varot panākt tikai ilgstošas un pakāpeniskas karjeras ceļā. Tādējādi no likuma izrietošā prasība, ka Koledžas direktoram jābūt amatpersonai ar speciālo dienesta pakāpi, varot būt racionāli izskaidrojama un pamatota.

Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likuma 35.¹ pantā norādīto pasākumu veikšana aptverot ne tikai tiešu dalību ugunsgrēku dzēšanā, bet arī organizatorisko darbu šo pasākumu sistēmas vadībā. Dienesta vadība tāpat kā Koledžas vadība un ar to saistītā iestāžu veiktspēja un darbības nepārtrauktība esot nesaraujami saistīta ar ugunsdrošības un civilās aizsardzības pasākumu institucionālās sistēmas vadību. Arī tad, ja Koledža nebūtu ietverta Dienesta gaitas likumā paredzētajā sistēmā, tās direktora amatu nevarētu ieņemt uz darba līguma pamata nodarbināta persona, jo tādā gadījumā šis amats būtu uzskatāms par ierēdņa amatu.

No Satversmes 101. panta neizrietot valsts pienākums paredzēt īpašu valsts dienesta tiesisko režīmu. Tomēr esot jāņem vērā Latvijas tiesību sistēmā ietvertais princips, ka vismaz tiešajā valsts pārvaldē nodarbinātie, kuru amata pienākumi ir saistīti ar valsts varas īstenošanu, tiek nodarbināti valsts dienesta, nevis darba tiesisko attiecību ietvaros. Tādējādi arī Koledžas direktora amata piederība valsts dienestam un it sevišķi Dienesta gaitas likumā ietvertajai sistēmai esot likumsakarīga un pamatota.

10. Pieaicinātā persona – Valsts robežsardzes koledžas direktors pulkvedis Mariks Petrušins – uzskata, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas

direktora, kā arī direktora vietnieka amatam jābūt amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatam.

Mariks Petrušins, balstoties galvenokārt uz savu pieredzi Valsts robežsardzē un Valsts robežsardzes koledžas direktora amatā, norāda, ka dienestam Valsts robežsardzē ir acīmredzamas militāra rakstura iezīmes. Valsts robežsardzes koledža sistēmiski ietilpstot Valsts robežsardzes struktūrā un nevarot tikt skatīta atrauti no tās. Valsts robežsardzes koledžas iekšējā struktūra, vadība un dienesta organizācija neatšķiroties no Valsts robežsardzē pastāvošās, jo Valsts robežsardzes koledžā tiekot sagatavoti jaunie robežsargi un Valsts robežsardzes virsnieki, kā arī notiekot Valsts robežsardzes personāla kvalifikācijas paaugstināšana.

Attiecīgi Valsts robežsardzes koledžas direktors īstenojot koledžas personāla vadību tādā pašā veidā un atbilstoši tādiem pašiem dienesta attiecību principiem kā Valsts robežsardzes teritoriālo struktūrvienību un Valsts robežsardzes štāba struktūrvienību priekšnieki, kas ir amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Militārās vienvadības princips ārkārtas un krīzes situācijās esot vienāds gan Nacionālajos bruņotajos spēkos, gan Valsts robežsardzē, Valsts policijā un Dienestā. Ieceļot Valsts robežsardzes koledžas direktora amatā darbinieku, kas nav amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi, šī sistēma tiktu izjaukta. Attiecīgais statuss Valsts robežsardzes koledžas direktoram esot nepieciešams arī saistībā ar normatīvajos aktos paredzēto Valsts robežsardzes koledžas pienākumu noteiktos gadījumos iesaistīties Nacionālo bruņoto spēku un Valsts robežsardzes funkciju izpildē, kā arī sadarbību ārkārtas situācijās, taktiskajās un militārajās mācībās.

Turklāt esot jāņem vērā valsts dienestam raksturīgā kadru rotācija. Tā esot iespējama vienīgi tad, ja rotējamie ir amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm. Arī Valsts robežsardzes koledžas direktora amats ietilpstot šajā sistēmā. Tam, ka Valsts robežsardzes koledžas direktors ir amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi, kas ievēro visus valsts dienesta noteikumus un kalpo par paraugu, uzskatāmi reprezentē savu mācību iestādi un dienestu, esot būtiska nozīme arī jauno robežsargu audzināšanā ikdienā.

Tādējādi tam, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu direktori, kas nodrošina koledžu vadību un izglītības procesa organizāciju, ir amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, esot būtiska praktiska nozīme koledžu funkcionēšanā. Šie apsvērumi esot attiecināmi arī uz direktora vietnieku, kas direktora prombūtnes laikā var pildīt direktora pienākumus. Vairums šajā viedoklī

sniegto apsvērumu, kas attiecas uz Valsts robežsardzes koledžu, esot attiecināmi arī uz pārējām Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžām, ievērojot to darbības specifiku un tiesisko regulējumu.

Satversmes tiesa secināja:

11. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi: ja ir apstrīdēta tiesību normas atbilstība vairākām Satversmes normām, tad Satversmes tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja tās satversmības izvērtēšanai (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 14.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma nosaka Koledžas direktora amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu un tādējādi nepamatoti ierobežo Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, savukārt Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips esot pārkāpts, jo attiecībā uz citiem, pēc viņa ieskata, salīdzināmiem amatiem šāds ierobežojums neesot noteikts.

Tātad Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam ir balstīts uz to, ka apstrīdētā norma, pēc viņa ieskata, ierobežo Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības tādā veidā, kas neatbilst tiesiskās vienlīdzības principam. Turklāt Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietverta pamattiesību ierobežojums ir nepamatots arī pats par sevi. Tādējādi lietas pamatā ir jautājums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Savukārt šim jautājumam pakārtots ir jautājums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to Satversmes tiesa visupirms izvērtēs apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Savukārt tas, vai lietā nepieciešams vērtēt arī apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, ir atkarīgs no lietas pamatjautājuma atrisinājuma.

12. Apstrīdētā norma, kuru Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt par neatbilstošu Satversmei, attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas

direktora amatu nosaka augstāko speciālo dienesta pakāpi – pulkvedis. Taču Pieteikuma iesniedzējs neiebilst pret to, ka šim amatam noteikta tieši konkrētā augstākā speciālā dienesta pakāpe. Viņš norāda, ka ar apstrīdēto normu Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amats ir noteikts par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu, un uzskata šādu amata klasifikāciju par Satversmei neatbilstošu, jo tā nepamatoti liedzot atbilstoši kvalificētai personai iespēju ieņemt šo amatu tikai tādēļ, ka tā nav amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, tieši apstrīdētā norma šajā aspektā aizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības.

Savukārt Ministru kabinets, kā arī vairākas pieaicinātās personas – Saeima, Iekšlietu ministrija, tiesībsargs, Dienests un *Dr. iur.* Edvīns Danovskis – uzskata: tas, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats, izriet nevis no apstrīdētās normas, bet no Dienesta gaitas likuma normām, kurās citstarp noteikta kārtība Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja iecelšanai amatā un regulēta attiecīgo amatpersonu dienesta gaita.

Līdz ar to Satversmes tiesai jānoskaidro, vai konkrētajā gadījumā tieši apstrīdētā norma aizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības.

13. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma regulējumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*).

Satversmes 106. panta pirmais teikums nosaka: „Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.”

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos aizsargā personu pret valsts darbībām, kas ierobežo brīvību izvēlēties nodarbošanos. Tomēr šīs tiesības neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Likumdevējam ir rīcības brīvība izvirzīt prasības attiecībā uz konkrētu profesionālo darbību, ciktāl tas nepieciešams sabiedrības interesēs. Valstij ir pienākums arī atturēties no tādu tiešu vai netiešu apstākļu radīšanas, kuri traucētu personai īstenot tās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2020-50-01 11.2. punktu*).

Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka Satversmes 106. panta pirmais teikums negarantē tiesības uz darbu, bet gan tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu. Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tādu būtisku elementu kā tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver tiesības turpināt šo nodarbošanos arī nākotnē. Ar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertu jēdzienu „nodarbošanās” saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā. Jēdziens „nodarbošanās” Satversmes 106. panta pirmā teikuma izpratnē ir attiecināms uz nodarbinātību gan privātajā, gan publiskajā sektorā, turklāt arī uz tādām profesijām, kurās nodarbinātības tiesiskais pamats nav Darba likumā regulētais darba līgums (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2020-50-01 11.2. punktu*).

Līdz ar to Satversmes 106. panta pirmais teikums aizsargā personas tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos un aptver arī nodarbinātību valsts dienestā.

14. Apstrīdētā norma ir ietverta Noteikumu Nr. 810 1. pielikumā „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogs” un paredz, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amats ietilpst 2.1. saimes VII līmenī, nosaka šā līmeņa amata raksturojumu, paraugaprakstu un augstāko speciālo dienesta pakāpi – pulkvedis. Noteikumos Nr. 810 norādīts, ka tie izdoti, pamatojoties uz divu likumu – Atlīdzības likuma un Dienesta gaitas likuma – normām.

Lai noskaidrotu, vai tieši apstrīdētā norma nosaka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu un tādējādi aizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības Pieteikuma iesniedzēja norādītajā aspektā, ir nepieciešams noskaidrot apstrīdētās normas saturu, citstarp interpretējot to kopsakarā ar citām, ar to sistēmiski saistītām tiesību normām, kas ietvertas Atlīdzības likumā un Dienesta gaitas likumā.

15. Atlīdzības likuma mērķis saskaņā ar tā 1. pantu ir nodrošināt, ka valsts un pašvaldību institūcijās amatpersonu (darbinieku) atlīdzības noteikšanā tiek ievēroti līdzvērtīgi nosacījumi. Šis likums nosaka atlīdzības sistēmu tā 2. pantā norādītajām valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām un darbiniekiem, tai

skaitā arī Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Savukārt Dienesta gaitas likums saskaņā ar tā 1. pantu regulē profesionālā dienesta tiesisko statusu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Dienesta gaitas likuma 2. panta pirmā daļa noteic, ka dienests šajās iestādēs ir tāds valsts dienesta veids, kuru pilda amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi, bet otrā daļa – ka Iekšlietu ministrijas sistēmā kā šīs sistēmas iestādes ietilpst Iekšlietu ministrijas padotībā esošās iestādes – Iekšējās drošības birojs, Valsts policija, Valsts robežsardze un Dienests –, kā arī šo iestāžu padotībā esošās koledžas. Koledžas statusu nosaka Ministru kabineta 2006. gada 30. novembra noteikumi Nr. 979 „Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas nolikums”. Atbilstoši šo noteikumu 1. punktam Koledža atrodas Dienesta pakļautībā. Tādējādi tā ir viena no Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžām un uz to ir attiecināms Dienesta gaitas likuma regulējums.

No Dienesta gaitas likuma projekta anotācijas izriet, ka pirms šā likuma pieņemšanas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitu regulēja vairāki normatīvie akti, kuru normas atsevišķos jautājumos pārklājās vai bija savstarpēji pretrunīgas, un Dienesta gaitas likums izstrādāts, lai izveidotu vienotu un visaptverošu Iekšlietu ministrijas sistēmas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas regulējuma sistēmu. Likuma izstrādē ņemts vērā tas, ka amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm piemīt tādas funkcijas, kas nav raksturīgas civildienesta ierēdņiem, kā arī īpaša loma sabiedriskās kārtības un drošības jomā (*sk. 8. Saeimas likumprojekta Nr. 1547 „Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums” anotāciju. Pieejama: www.saeima.lv*).

Likumdevējs nav Dienesta gaitas likumā sniedzis amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi definīciju, kā arī nav noteicis kritērijus, pēc kuriem būtu nosakāms tas, vai konkrēts amats Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādē vai Ieslodzījuma vietu pārvaldē būtu uzskatāms par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu. Tomēr šajā likumā ir noregulētas obligātās prasības dienestam (4. pants), amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi vispārīgie pienākumi (6. pants), kārtība tās pieņemšanai dienestā un iecelšanai amatā (7.–11. pants), kā arī noregulēta amatā ieceltas amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi dienesta gaita Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, tai skaitā speciālās

dienesta pakāpes, dienesta pienākumu izpildes laika organizācija un dienesta attiecību izbeigšanās.

Tātad likumdevējs Dienesta gaitas likumā izveidojis vienotu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas regulējuma sistēmu, lai nostiprinātu vienotus šo amatpersonu dienesta gaitas principus. No Dienesta gaitas likuma normām izriet, ka amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitai, tostarp savstarpējām attiecībām dienesta ietvaros, piemīt militāra rakstura iezīmes. Ar Dienesta gaitas likuma 2. panta otro daļu likumdevējs Iekšlietu ministrijas sistēmā iekļāvis arī Iekšējās drošības biroja, Valsts policijas, Valsts robežsardzes un Dienesta padotībā esošās koledžas. Šāda regulējuma mērķis citstarp ir attiecināt amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi dienesta gaitas principus arī uz šīm koledžām, lai jau mācību laikā koledžu audzēkņi varētu tos iepazīt. Satversmes tiesa atzīst par pamatotu pieaicinātās personas Marika Petrušina viedokli, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu audzēkņu apmācībā un sagatavošanā dienestam attiecīgajā iestādē būtiska nozīme ir šo dienesta gaitas principu apgūšanai.

Saskaņā ar Dienesta gaitas likuma 8. panta pirmo un otro daļu kandidāta atbilstību konkrētas iestādes amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatam vispār novērtē attiecīgās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja vai viņa pilnvarotas amatpersonas izveidota vērtēšanas komisija. Kandidāta atbilstību Iekšējās drošības biroja, Valsts policijas, Valsts robežsardzes un Dienesta vadītāja amatam novērtē iekšlietu ministra, bet Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja amatam – tieslietu ministra izveidota vērtēšanas komisija. Savukārt kandidāta atbilstību Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas vadītāja amatam novērtē vērtēšanas komisija, ko izveido tās iestādes vadītājs, kuras padotībā atrodas koledža.

Atbilstoši Dienesta gaitas likuma 9. panta pirmajai daļai lēmumu par kandidāta pieņemšanu dienestā un iecelšanu amatā vispār pieņem attiecīgās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītājs vai viņa pilnvarota amatpersona. Savukārt saskaņā ar šā panta otro un trešo daļu lēmumu par kandidāta iecelšanu Iekšējās drošības biroja, Valsts policijas, Valsts robežsardzes, Dienesta un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja amatā pieņem attiecīgais ministrs pēc tam, kad kandidatūru apstiprinājis Ministru kabinets, bet Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas vadītāju amatā ieceļ tās iestādes vadītājs, kuras padotībā atrodas attiecīgā koledža. Līdzīgi speciāls tiesiskais regulējums

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu, tostarp Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu, un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītājiem ir paredzēts arī normās, kas regulē amatpersonas atstādināšanu no pienākumu izpildes (14. panta sestā daļa), amatpersonas amata aprakstu (15. panta otrā daļa), amatpersonas atbilstības novērtēšanu (16. panta otrā daļa), ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma piešķiršanu (33. panta septītā daļa), kā arī amatpersonas dienesta laiku (46. panta otrā daļa).

Tāpat likumdevējs ir izlēmis, ka par amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm uzņemšanu dienestā un iecelšanu amatā, kā arī dienesta gaitu vispār lemj attiecīgās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītājs. Vienlaikus likumā ir noteikts speciāls tiesiskais regulējums attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes, tai skaitā šīs sistēmas koledžas, un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja iecelšanu amatā un dienesta gaitu. Dienesta gaitas likuma 9. panta otrajā un trešajā daļā likumdevējs tieši noteicis kandidāta iecelšanu minētajos amatos. Skatot šīs normas kopsakarā ar Dienesta gaitas likuma 1. un 2. pantu, kas noteic, ka likums regulē tieši amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, ir izsecināms likumdevēja lēmums, ka minētie amati ir amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati. Šis likumdevēja lēmums bija ietverts jau Dienesta gaitas likuma sākotnējā redakcijā un pēc būtības nav mainījies kopš likuma spēkā stāšanās 2006. gada 1. oktobrī.

Tādējādi likumdevējs Dienesta gaitas likumā ir noteicis Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes, tai skaitā Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas, un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāja amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu.

16. Noteikumos Nr. 810 kā to izdošanas tiesiskais pamats norādīts Atlīdzības likuma 7.² panta piektās daļas 1., 2. un 3. punkts un Dienesta gaitas likuma 22. panta trešā daļa. Atlīdzības likuma 7.² panta piektās daļas 1., 2. un 3. punkts paredz Ministru kabineta pienākumu noteikt: 1) Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogu; 2) vienotu amatu klasifikācijas sistēmu un amatu klasificēšanas kārtību Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, kā arī amatu klasificēšanas rezultātu uzraudzības sistēmu; 3) amatu saimēm un to līmeņiem atbilstošās mēnešalgu grupas, kā arī mēnešalgu grupām atbilstošās minimālās un maksimālās mēnešalgas. Savukārt

Dienesta gaitas likuma 22. panta trešā daļa paredz, ka Ministru kabinets nosaka amatiem atbilstošās augstākās speciālās dienesta pakāpes.

Noteikumu Nr. 810 1. punktā norādīts, ka šie noteikumi nosaka vienotu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikācijas sistēmu un amatu klasificēšanas kārtību, amatu katalogu, kā arī amatiem noteiktās augstākās speciālās dienesta pakāpes un atbilstošās mēnešalgu grupas. Apstrīdētā norma ir ietverta Noteikumu Nr. 810 1. pielikumā, kas satur Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu katalogu. Šajā katalogā ietverts sistematizēts, tas ir, saimēs (apakšsaimēs) un līmeņos sakārtots Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu uzskaitījums. Katalogā arī sniegti amatu saimju (apakšsaimju) apraksti, saimēs (apakšsaimēs) ietilpstošo amatu līmeņu raksturojumi un konkrētu amatu paraugapraksti, kā arī norādīta katram amatam atbilstošā augstākā speciālā dienesta pakāpe. Noteikumu Nr. 810 2. pielikums nosaka amatu saimēm (apakšsaimēm) nepieciešamo izglītības tematisko jomu, 3. pielikums – amatiem atbilstošās mēnešalgu grupas, bet 4. pielikums satur amatu klasificēšanas rezultātu apkopojuma tabulu. Tātad Noteikumos Nr. 810 ir detalizētāk noregulēti konkrēti Atlīdzības likumā un Dienesta gaitas likumā norādītie Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi dienesta gaitas un atlīdzības sistēmas aspekti. Tādējādi šie noteikumi kopā ar abiem minētajiem likumiem veido vienotu tiesiskā regulējuma sistēmu.

Attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu, tostarp Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžu, un Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāju amatiem šis katalogs vien atspoguļo jau Dienesta gaitas likuma normās ietverto likumdevēja lēmumu, ka šie amati ir amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amati. Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas vadītāja – direktora – amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu nosaka Dienesta gaitas likuma 9. panta trešā daļa kopsakarā ar tā paša likuma 1. un 2. pantu, nevis apstrīdētā norma, kas šajā aspektā vien atspoguļo jau likuma normās ietverto likumdevēja izšķiršanos par šā amata raksturu. Pat tad, ja apstrīdētā norma nebūtu spēkā, Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas vadītāja amats saskaņā ar minētajām Dienesta gaitas likuma normām būtu amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats.

Līdz ar to apstrīdētā norma neaizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības Pieteikuma iesniedzēja norādītajā aspektā.

17. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu Satversmes tiesa tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai, ja tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama. Tā kā apstrīdētā norma neaizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības Pieteikuma iesniedzēja norādītajā aspektā, konkrētajā gadījumā nav vērtējama tās atbilstība šai Satversmes normai.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu arī Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo uzskata, ka tieši apstrīdētā norma nosaka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas vadītāja amatu par amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amatu un šāds Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertas personas pamattiesību ierobežojums neatbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam. Tā kā apstrīdētā norma neaizskar Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās personas pamattiesības Pieteikuma iesniedzēja norādītajā aspektā, konkrētajā gadījumā tā nerada arī Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertas personas pamattiesību aizskārumu. Tādēļ izskatāmajā lietā nav vērtējama arī apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to tiesvedības turpināšana lietā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam nav iespējama.

18. Ievērojot to, ka pamattiesību aizskārumu, pret kuru iebilst Pieteikuma iesniedzējs, izraisa nevis apstrīdētā norma, bet citas tiesību normas, Satversmes tiesai ir jālemj par iespēju un nepieciešamību paplašināt prasījuma robežas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 6. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-31-01 12.6. un 12.7. punktu*).

Atbilstoši Satversmes tiesas likumā ietvertajam pieteikuma principam Satversmes tiesa nav tiesīga pati pēc savas iniciatīvas uzsākt tiesvedību bez pieteikuma, kurā ietverts konkrēts prasījums. Taču Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka noteiktos gadījumos var tikt paplašinātas prasījuma robežas jau ierosinātās lietās, ja ir ievēroti divi kumulatīvi kritēriji. Proti, lai secinātu, vai kādā konkrētā gadījumā prasījuma robežas ir iespējams un nepieciešams paplašināt,

jānoskaidro, vai tiesību norma, attiecībā uz kuru prasījums būtu paplašināms, ir tik cieši saistīta ar lietā tieši apstrīdēto normu, ka tās izvērtēšana iespējama tā paša pamatojuma ietvaros vai nepieciešama konkrētās lietas izlemšanai. Vienlaikus Satversmes tiesai jāpārlicinās, vai prasījuma robežu paplašināšana nepārkāpj Satversmes tiesas procesa principus (*sal. sk. Satversmes tiesas 2014. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2014-06-03 17. punktu*).

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta devītās daļas 1.–3. punktam gadījumā, ja pēc Satversmes tiesā iesniegta pieteikuma ir ierosināta lieta, Satversmes tiesa nosūta lietas dalībniekam – institūcijai vai amatpersonai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – lēmuma par lietas ierosināšanu un pieteikuma norakstu, kā arī uzaicina attiecīgo institūciju iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu. Šajās Satversmes tiesas likuma normās ietverts princips, ka Satversmes tiesas procesā institūcijai vai amatpersonai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, ir jāpiedalās lietā kā lietas dalībniekam.

Pieteikuma iesniedzēja pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums ir balstīts uz viņa viedokli, ka Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību aizskārumu konkrētajos apstākļos rada tieši apstrīdētā norma, kuru pieņēmis Ministru kabinets. Attiecīgi tieši Ministru kabinets izskatāmajā lietā tika atzīts par institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, un uzaicināts iesniegt atbildes rakstu. Pieteikuma iesniedzējs savu pamattiesību aizskārumu nav saistījis ar Dienesta gaitas likuma normām, no kurām izriet tas, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas koledžas direktora amats ir amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi amats, nav apstrīdējis šo normu satversmību un līdz ar to nav arī sniedzis juridisko pamatojumu par šo normu neatbilstību Satversmei. Savukārt Saeima – institūcija, kas pieņēmusi Dienesta gaitas likumu, – nav izskatāmās lietas dalībniece un nav sniegusi viedokli par šā likuma normu satversmību. Tādējādi prasījuma robežu paplašināšanai izskatāmajā lietā nav pamata.

Līdz ar to izskatāmajā lietā nav iespējams paplašināt prasījuma robežas un turpināt tiesvedību.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2020-66-03 „Par Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumu Nr. 810 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju” 1. pielikuma, ciktāl tajā 2.1. saimes VII līmeņa koledžas direktora amatam noteikta augstākā speciālā dienesta pakāpe – pulkvedis, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Sanita Osipova